

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ОСВІТИ
“ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР
ДІТЕЙ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ”**

вул. Мандриківська, 80, м. Дніпро, 49094
e-mail: dneprunat@ukr.net, <http://www.dneprunat.dp.ua>, код ЄДРПОУ 02139966

19.01.2024. № 01-15/11

Керівникам закладів освіти

Про участь у обласному етапі
Всеукраїнського природоохоронного
конкурсу “Горобець хатній –
Птах року 2024”

Відповідно до листа Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Міністерства освіти і науки України (далі – НЕНЦ) від 10 січня 2024 року № 5 “Щодо проведення Всеукраїнського конкурсу “Птах року – 2024” (далі – Конкурс), птахом 2024 року визначений Горобець хатній (*Passer domesticus*).

Мета – вивчення учнями біологічних особливостей птахів даного виду та різних видів птахів регіонів України; проведення моніторингу чисельності виду на певній території; сприяти формуванню в учнів переконань, моральних принципів та активної життєвої позиції в галузі охорони птахів.

Участь у Конкурсі можуть брати індивідуальні (здобувачі освіти) та колективні (творчі учнівські об’єднання) учасники закладів загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти.

Обласний етап Конкурсу проводить комунальний заклад освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” (далі – КЗО “ОЕНЦДУМ”). Для участі в обласному етапі Конкурсу необхідно:

- до **04 жовтня** зареєструватись за посиланням
<https://forms.gle/pVhb7zKpUiueGUZVA>

- до **11 жовтня** надати звітні роботи до на електронну скриньку:
oencdum.dor.pr@gmail.com (з приміткою: на конкурс “Птах року”).

Лист НЕНЦ та умови про проведення Конкурсу додаються.

Куратор Конкурсу від КЗО “ОЕНЦДУМ” – Григор’єв Денис, завідувач відділу біології та екології, тел. (097) 417-00-79.

Директор

Юрій ПЕДАН

Міністерство освіти і науки України
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

04074. Київ, Вишгородська, 19

Тел. 430-02-60, 430-43-90

e-mail: nenc@nenc.gov.ua

«10» січня 2024 р.

№ 5

Директорам обласних еколого-
натуралістичних центрів
(станцій юних натуралістів)
Директорам закладів загальної
середньої освіти

**Щодо проведення Всеукраїнського
конкурсу «Птах року – 2024»**

На виконання Плану всеукраїнських і міжнародних організаційно-масових заходів з дітьми та учнівською молоддю на 2024 рік, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 13.12.2023 р. № 1527, та з метою привернення уваги учнівської молоді до проблем охорони птахів та їх природних біотопів, залучення учнів до активної природоохоронної роботи Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді та Українське товариство охорони птахів пропонують взяти участь у щорічному Всеукраїнському конкурсі «Горобець хатній (*Passer domesticus*) – птах року 2024» (далі – конкурс).

Умови конкурсу можна переглянути за посиланням:
<https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2015/01/%D0%A3%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%9F%D0%A01.pdf>

Метою конкурсу є:

- вивчення учнями біологічних особливостей птахів даного виду та різних видів птахів регіонів України;
- проведення моніторингу чисельності виду на певній території;
- сприяти формуванню в учнів переконань, моральних принципів та активної життєвої позиції в галузі охорони птахів.

До участі у конкурсі запрошуються учні (вихованці) закладів загальної середньої та позашкільної освіти України. Роботи можуть бути як індивідуальні, так і командні.

Конкурс проводиться заочно у два етапи:

I етап - обласний – до 15 жовтня поточного року;

II етап – фінальний (Всеукраїнський) - до 15 листопада поточного року.

Матеріали за результатами **обласних етапів конкурсу** (протоколи підведення підсумків обласного етапу, короткі інформаційні довідки, кращі роботи учасників) надсилати кур'єром на адресу Оргкомітету: 04074, м. Київ, вул. Вишгородська 19, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (лабораторія зоології). Роботи направлені на конкурс не рецензуються та не повертаються.

Інформація про підсумки Всеукраїнського конкурсу «Птах року» буде розміщена на сайті НЕНЦ (<https://nenc.gov.ua/>).

Детальну інформацію про Всеукраїнський конкурс «Птах року – 2024» можна дізнатись за тел.: (093) 213-40-81, та електронною поштою: nataben@nenc.gov.ua. (Наталія Бень).

Просимо інформацію про проведення Всеукраїнського конкурсу «Птах року» довести до відома педагогічних працівників і учнів (вихованців) закладів загальної середньої та позашкільної освіти України.

Директор

A handwritten signature in blue ink, written in a cursive style, positioned between the title 'Директор' and the name 'Володимир ВЕРБИЦЬКИЙ'.

Володимир ВЕРБИЦЬКИЙ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор НЕНЦ
Володимир ВЕРИЦЬКИЙ

Додано на
педагогічній раді НЕНЦ
(протокол № 4 від 15 грудня 2021)

Умови проведення Всеукраїнського конкурсу «Птах року»

1. Загальні положення:

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України (далі - НЕНЦ) та Українське товариство охорони птахів з 2014 року проводить щорічний заочний Всеукраїнський конкурс «Птах року». Проведення конкурсу на місцях здійснюють обласні, районні, міські центри еколого-натуралістичної творчості (станції юних натуралістів).

2. Мета конкурсу:

Головною метою конкурсу є актуалізація уваги учнівської молоді до сучасних проблем приваблювання і охорони птахів та їх природних біотопів, поширення і збільшення чисельності та видового різноманіття птахів.

3. Завдання конкурсу:

- ознайомлення з окремим видом птаха;
- поширення знань про сезонні явища у природі і в житті птахів;
- розвиток гуманного ставлення до птахів, мотивація інтересу до їх охорони;
- формування відповідальності за стан оточуючого природного середовища;
- залучення до практичної діяльності у проведенні робіт, оволодіння методиками визначення, спостереження та обліку птахів.
- сприяння вихованню активної життєвої позиції учасників конкурсу.

4. Учасники конкурсу

До участі в конкурсі запрошуються учні (вихованці) 1-11 класів закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

Участь у конкурсі може бути як індивідуально, так і колективною.

5. Порядок та терміни проведення конкурсу.

Конкурс проводиться заочно у два етапи:

I етап (обласний) – до 15 жовтня поточного року;

II етап (фінальний (всеукраїнський)) - до 15 листопада поточного року.

Матеріали за результатами **обласних етапів конкурсу** (протоколи підведення підсумків обласного етапу, короткі інформаційні довідки, кращі роботи учасників) надсилати кур'єром на адресу Оргкомітету: 04074, м. Київ, вул. Вишгородська 19, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді. Роботи направлені на конкурс не рецензуються та не повертаються.

Інформація про підсумки Всеукраїнського конкурсу «Птах року» буде розміщена на сайті НЕНЦ (www.nenc.gov.ua).

6. Номінації конкурсу і вимоги до робіт:

I. Змістовна різнопланова робота. Номінація передбачає випуски стінгазет, виготовлення інформаційних та агітаційних листівок, лепбуків, банерів, агітаційних плакатів.

II. Змістовна природоохоронна, дослідницько-пропагандистська і практична екологічна робота у вирішенні проблеми охорони птахів. Номінація передбачає реферати, презентації, результати власних спостережень за птахами, власні фото.

III. Кращий літературний твір. Власні оповідання, казки вірші про птахів.

IV Кращий малюнок і креативність сприйняття орнітофауни.

V. Кращий доробок, креативність та самобутнє сприйняття орнітофауни. Номінація передбачає власні поробки з природних матеріалів, ниток, тканин (зображення птаха у вигляді вишивки бісером, стрічками та нитками), глини, паперу, скла.

Інструктивно-методичний лист до проведення конкурсу «Птах року»

Письмові роботи (реферати, спостереження, розповіді, казки, вірші тощо) надсилайте в паперовому або електронному вигляді. Ми будемо раді отримати роботи в електронному вигляді на електронну пошту. Такий спосіб допоможе заощадити папір і збереже природу! Екологічний підхід до оформлення роботи оцінюватиметься окремо! У рефератах і описах виду не забувайте зазначати першоджерело (автора, книгу, журнал, адресу веб-сторінки) як у самому тексті, так і в списку літератури. А також зазначайте авторів усіх фотознімків або джерело звідки їх узято. При оцінюванні робіт ми приділятимемо окрему увагу цьому критерію. У рефератах ми сподіваємося побачити фотознімки, зроблені вами чи вашими колегами (вчителями, наставниками, батьками). Не хвилюйтеся, якщо не всі знімки будуть суперпрофесійними, головне, що вони ілюструватимуть вашу активну роботу.

Малюнки й інші поробки зроблені власноруч надсилайте в натуральному вигляді. **Чітко зазначайте друкованими літерами своє прізвище та ім'я, вік, навчальний заклад, адресу (область!), а також прізвище, ім'я, по-батькові та посаду керівника роботи.**

Програма спостережень.

Основні місця спостережень: відкриті місцевості, зокрема вулиці в населених пунктах, лісопаркові зони, подвір'я поміж кількаповерховими будинками, міські площі, береги великих водойм і водні плеса невеликих озер і ставочків у населених пунктах, а також пустища на околицях міст і містечок.

Чисельність і розподіл. Проведення обліку слід робити так:

- При обліках рекомендовано проводити точкові обліки в місцях, де перебувають птахи, яких досліджують.
- Точкою умовно називаємо ділянку радіусом близько 50 м, у межах якої потрібно буде проводити облік птахів.
- Для відбору облікових точок потрібно обрати сектор, у якому знаходяться один чи кілька типів із перелічених вище місць спостережень. Обстежити сектор шляхом проходження по маршруту, на якому знаходяться вищеозначені характерні місця перебування птахів. У щоденнику спостережень зареєструвати виявлені ділянки, на яких були помічені птахи, пронумерувавши її - кожній ділянці присвоїти умовний номер;
- Зробити опис кожної зареєстрованої ділянки: назва району; у межах забудівель: назва вулиці й номери будинків, щільність розташування будинків і їх опис (одно-, багатопверхові; яка архітектура), деревні насадження, водойми в зоні забудови; за межами забудови: умовна назва місцевості, опис середовища (парк, пустище тощо).
- На кожній відібраній ділянці обрати стаціонарне (постійне) місце для проведення обліку - це має бути точка, з якої добре проглядається ділянка в радіусі близько 50 м.
- На кожній вибраній стаціонарній точці для проведення спостережень визначити маркер (добре помітне місце).
- Щотижня, один-два рази на тиждень в різну пору доби (найкраще вранці, але можна і протягом дня) відвідувати зареєстровані ділянки, ставати на

стаціонарній обліковій точці і протягом приблизно 15 хвилин оглядати територію. В процесі огляду реєструвати помічених птахів, що досліджуються.

- Дані обліку записувати за такою схемою:

- Дата і час спостережень;
- Погодні умови;
- Скільки птахів помічено. Якщо птахів не було помічено на ділянці, то про це теж вказувати;
- Яка висота польоту (літають низько над землею, не дуже низько, високо), стрімкість польоту (стрімко літають, посередня швидкість). Звичайно, краще вказувати висоту польоту в метрах від поверхні землі (за приблизною оцінкою);
- Елементи поведінки: просто літають у повітрі, запурхують у щілини чи інші пустоти будівель (де зазвичай будують гнізда).

Для зручності подальшого аналізу зібраного матеріалу, записи кожного обліку рекомендується заносити в таблицю:

Таблиця для запису даних обліку

Ділянка № ___ Область, район, населений пункт

Дата обліку	
Години обліку	Початок обліку ___ год. Кінець обліку ___ год.
Погода	
Кількість облікованих особин	
Висота польоту, м	
Елементи поведінки	

Фенологічні спостереження за птахами. Для збору фенологічних даних необхідно прокласти маршрут через ділянки, на яких у минулих роках спостерігалися птахи, яких досліджують, або місця, характерні для цього птаха. У щоденнику зробити короткий опис маршруту з деталізацією ділянок, привабливих для даного виду птахів. У період з початку квітня до серпня включно на закладеному маршруті проводити фенологічні спостереження. З початку квітня до середини травня, коли іде процес прильоту і початок гніздування, проходити маршрут 1 раз у 2 дні. Зафіксувати дату першого спостереження цього року в своєму щоденнику спостережень. Цю дату також важливо зареєструвати на веб-сторінці,

присвяченій збору даних про повернення мігруючих птахів на весні: <http://www.springalive.net/uk-ua/migrations/addnew> . Дату масової появи дослідних птахів. Дату зустрічі птахів із гніздовим матеріалом в дзьобі. Із початком гніздування проходити маршрут 1 раз у 3 дні. Відмітити зустріч птахів із кормом у дзьобі. Дати вильоту молодняку з гнізд (у цей період в місцях спостережень помітне різке зростання чисельності птахів, зростання галасу). Після реєстрації вильоту молодих птахів із гнізд, достатньо проходити маршрут 1 раз на 5 днів. Відмітити дату зникнення птахів із вашої місцевості в цьому році. (як що досліджуємо перелітних птахів)

Іншим методом збору фенологічних даних може бути вибір однієї чи декількох ділянок, характерних для даного виду птахів, і регулярне відвідання їх. Коли птахи прилетять, тоді можна відібрати для спостережень одну ділянку, на якій постійно тримаються птахи, і на цій ділянці проводити спостереження за схемою, описаною вище.

Фенологічні дані рекомендовано заносити у таблицю.

Таблиця для запису фенологічних даних

Ділянка №__ Область, район, населений пункт

Фенологічні дані	Дата	Опис фенологічних явищ у природі: які рослини розквітли, наявність комах у повітрі
Перша зустріч		
Масова поява		
Масова поява Зустріч птахів із будівельним матеріалом		
Зустріч птахів із кормом		
Виліт молодняку		
Остання зустріч		

Спостереження за птахами в період гніздування У травні обрати одну з ділянок, де перебувають птахи. У щоденнику спостережень описати обрану територію. Для спостережень вибрати 1-2 гнізда. Спостереження проводити з точки, з якої добре видно місця зальотів птахів. Також це мають бути місця, з яких турбування птахів від присутності спостерігачів буде мінімальним. Спостереження проводити починаючи з другої половини травня, коли птахи вже займуть гніздівлі, і завершити після вильоту пташенят із гнізда. Спостереження проводити 2-3 рази на тиждень. Оптимальним є спостереження за птахами по 1 годині 3 рази за день: вранці (орієнтовно з

8.00 до 9.00), удень (з 14.00 до 15.00), увечері (з 18.00 до 19.00). Однак частота та інтенсивність спостережень може бути меншою.

Під час спостережень записувати в щоденник такі відомості:

- Скільки разів птах прилітає до гнізда (партнер підгодовує птаха, який насиджує кладку);
- Зареєструвати дату, коли птахи почали носити їжу до гнізда (годувати пташенят);
- Скільки разів на годину приносять їжу до гнізда вранці, вдень і увечері;
- Зареєструвати дату вильоту пташенят;

Також важливими є збір даних про успіх гніздування птахів. Для цього, поряд із вище означеними даними, рекомендуємо також реєструвати такі відомості:

- Випадки випадання пташенят із гнізд: коли випало пташеня, за яких обставин, в якому стані знаходиться, як себе поводить, як поведуть себе дорослі птахи в цій ситуації, поява хижаків біля пташеняти (коти, ворони, сороки тощо).